

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΥΛΟΣ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΚΑΙ ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ**

Ταπεινός καί ήσύχιος διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ

Πολλές φορές στήν πορεία τῆς ζωῆς μας, ἐνῶ βρισκόμαστε ἐγκλωβισμένοι σέ ἕνα πλέγμα ἀντίξωων συνθηκῶν, ἐν τούτοις κάποια στιγμή συνειδητοποιοῦμε ὅτι τήν ἴδια ὥρα εἴμαστε εὐλογημένοι ἀπό τόν Καλό Θεό, προστατευμένοι μέσα στήν ἀγκαλιά Του. Ἐκεῖνος οἰκονομεῖ αὐτές τίς δύσκολες καταστάσεις κατά τέτοιο τρόπο, πού ἡ Χάρη Του μᾶς ὀδηγεῖ στά λυτρωτικά ξέφωτα τῆς ἀγάπης Του, ἐκεῖ ὅπου συναντιόμαστε μέ κάποια ὀσιακή φυσιογνωμία πού, ὅπως οἱ Ἅγιοι Πατέρες μᾶς διδάσκουν, λειτουργεῖ ὡς «ζῶσα παρουσία Χριστοῦ», «ἐν δυνάμει καί ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καί ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ», (1 Θεσ. 1, 5).

Μιά τέτοια εὐλογημένη συνάντηση μᾶς ἐπιφύλασσε ἡ Θεϊκή ἀγάπη στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '90. Τότε, μέσα σέ μία πνευματική ἀτμόσφαιρα, δρομολογήθηκε ἡ συνάντησή μας αὐτή μέ τή σεβάσμια μορφή τοῦ Κωνσταντίνου Πούλου, Μητροπολίτη Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καί Σουφλίου. Ὅπως φάνηκε ἀργότερα, ἡ οἰκογένειά μας, μέ τίς ἀνησυχίες καί τά προβλήματα τῆς περιόδου ἐκείνης, ὠφελήθηκε σημαντικά ἀπό τήν θεόπεμπτη αὐτή πνευματική ἀναστροφή.

Ὁ Σεβασμιώτατος Κωνσταντῖνος δέν ὑπῆρξε γιά μᾶς μόνον ἕνας μεγαλύτερος ἀδελφός καί ἐν Χριστῷ φίλος, ἀλλά συγχρόνως πνευματικός Πατέρας – μέ τήν εὐρύτερη σημασία – καί σύμβουλος «γλυκύτατος» (Ἁγίου Νεκταρίου, «Μάθημα Ποιμαντικῆς», σ. 194 κ.έ.) σέ δύσκολες μάλιστα στιγμές τῆς ζωῆς μας.

Ὁ σεβάσμιος Γέροντας λειτουργοῦσε μέ αὐτό τόν «διδακτικό» τρόπο πρός τά παιδιά του, ὡς πραγματικός ποιμένας καί μυσταγωγός θείας παιδείας (1 Τιμ. 3, 2). Ὁ λόγος καί ἡ βιοτή του ὑφαίναν ἀπό κοινοῦ τόν καμβά τῶν παιδαγωγικῶν του σχέσεων μέ τούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖες ὁμως δέν συγκροτοῦσαν μία ἐπιφανειακή τυπική ἐπικοινωνία μέ αὐτούς, ἀλλά βαθύτερη «κοινωνία ψυχῶν», μετάγγιση ἀγάπης καί ἀκτινοβολία ἀγιότητας. Σέ τέτοιες πνευματικές ἐνατενίσεις μποροῦσες νά διακρίνεις μέσα του τόν «κρυπτό τῆς καρδίας ἀνθρώπου»,

κοσμημένο μέ τόν ἄφθαρτο στολισμό τοῦ πράου καί εἰρηνικοῦ πνεύματος (1 Πε. 3,4).

Ὁ Ἅγιος Πορφύριος, ὅταν τόν ἐπισκεπτόταν ὁ Σεβασμιώτατος Κωνσταντῖνος, τόν ὑποδεχόταν μέ ἐκδηλώσεις χαρᾶς καί βαθιάς συγκίνησης. Κάποτε μάλιστα εἶπε σέ ἕνα πνευματικό του παιδί μέ θαυμασμό: «*Βλέπω πῶς ἡ καρδιά τοῦ Σεβασμιωτάτου Κωνσταντίνου διακατέχεται ἀπό ἀνεκκλάλητη ἀγάπη Χριστοῦ!*»

Βαθιά λοιπόν ἦταν ἡ παιδευτική ἐπίδραση πού ἀσκοῦσε στόν ψυχικό μας κόσμο ἡ παρουσία καί ἡ ὅλη ἔκφραση τοῦ σεβάσμιου Γέροντα Κωνσταντίνου. Ἡ ζωή του ἦταν μίμηση Χριστοῦ, ἦταν ἕνα παιδαγωγικό βιβλίο Χριστοείδειας, «*ἐγγεγραμμένο Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος*», προσφερόμενο στόν καθένα μας πρός ἀνάγνωση (2 Κορ. 3, 2-3). Μέσα ἀπό τίς ἱερές σελίδες του ἡ ψυχή μας ἀποθησαύριζε «*ἅπασαν ἀρετῆς διδασκαλίαν*» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς Μελέτιον*, 1 Ε.Π.Ε. 37, 28).

Ἡ παιδαγωγική αὔρα πού ἀπέπνεε ἡ προσωπικότητα τοῦ Μητροπολίτη Κωνσταντίνου εἶχε ὡς πηγή προέλευσης τό ἀπόσταγμα τῆς ἀγωγῆς καί τῆς παιδείας πού δεχόταν σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ζωῆς του, ἀπό τήν παιδική του ἡλικία ὡς τό βαθύ γῆρας. Πολλοί ἦσαν οἱ παιδαγωγικοί καί μορφωτικοί παράγοντες, οἱ ὁποῖοι συνέβαλαν μέ τίς ποικίλες μορφές ἀγωγῆς πού ἀσκοῦσαν πάνω του στήν ὀργάνωση τῆς προσωπικότητάς του. Ὁ σημαντικότερος ὅμως παράγοντας, ὅπως ὁ ἴδιος παρατηροῦσε συχνά μέ ἰδιαίτερη συγκίνηση, ἦταν ἡ οἰκογενειακή του ἐστία.

α. Εὐλογημένη νεότητα

Μέσα στό σύστημα τῆς οἰκογένειας, κατά τήν εὐλογημένη παιδική, τήν ἐφηβική καί νεανική του ἡλικία, ὁ Κωνσταντῖνος «*ἔχτισε τό πνευματικό οἰκοδόμημα τῆς ζωῆς του*» (Ματθ. 7, 24) μέ σύνεση πάνω στό ἀσάλευτο θεμέλιο τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Ταυτόχρονα, μέ τήν εὐλογημένη παρουσία του ἐνέπνευσε στή νεανική συνείδηση τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν του τό βαθύτερο νόημα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού εἶναι ἡ ἀγάπη στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί στήν Ἐκκλησία Του.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ποῦλος (1912-1994) γεννήθηκε στό χωριό Σιταράλωνα τῆς τότε ἐπαρχίας Θέρμου τῆς Αἰτωλο-ακαρνανίας. Ἦταν τό πρῶτο παιδί στήν οἰκογένεια τοῦ

Γεωργίου (1886–1968) και της Αικατερίνης Πούλου. Ακολούθησαν άλλα έξι παιδιά: η Έλενη (1913–1998), η Χαρίκλεια (1914–1999), μετέπειτα πρεσβυτέρα, ο Δημήτριος Ποῦλος (1919–1984), αργότερα Καλλίνικος, Μητροπολίτης Έδεσσης, Πέλλης και Αλμωπίας, τόν όποιο στίς ήμέρες μας η Τερά Σύνοδος του Οίκουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως έτίμησε μέ τήν κατάταξή του στή χορεία τών Νέων Αγίων της Έκκλησίας μας. Τέλος, ακολουθοῦν: ο Αθανάσιος Ποῦλος (1921–2000), έπιφανής νομικός, Άρεοπαγίτης, η Θωμαΐς Τσεβᾶ (1926–1993) και ο Τωάννης Ποῦλος (1927–1980), ο όποιος ακολουθήσε επίσης τό φωτεινό δρόμο της ιεροσύνης.

Ο Κωνσταντῖνος, ο πρωτότοκος στήν οίκογένεια, από πολύ νωρίς, όπως αναφέραμε ήδη, λειτούργησε παιδαγωγικά, καθοδηγητικά πρός τά άλλα, τά μικρότερα αδέλφια του. Πρός αυτή τήν κατεύθυνση τόν ώθησε τό ζωντανό παράδειγμα του παππού του, μέ τόν όποιο ο μικρός Κωνσταντῖνος συνδέθηκε συναισθηματικά και πνευματικά. Η αγάπη του πρός τό πρόσωπο του παππού ήταν ιδιαίτερη και ο θαυμασμός του άπεριόριστος.

Ο παπούς του, πατήρ Αθανάσιος Τερζιάκης (1836–1937), ήταν ο ιερέας του χωριού και ο πνευματικός πατέρας όλης της γύρω περιοχής. Κάθε Κυριακή, χαράματα, ο παπούς μέ τόν Κωνσταντῖνο περπατοῦσαν 45´ περίπου λεπτά για νά πᾶνε στό γειτονικό χωριό, στο Μουρόσκλαβο, στό ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Έκεῖ ο παπούς τελούσε τή Θεία Λειτουργία και ο έγγονός, ντυμένος μέ τά ἄμφιά του, τόν βοηθοῦσε μέ βαθύ σεβασμό και προσοχή στό ιερό έργο του.

Έτσι, μέ τό χρόνο, ο Κωνσταντῖνος σμίλευε μέσα στόν ψυχικό του κόσμο, αργά αλλά σταθερά, τό ιερατικό πρότυπο της εύλάβειας πού του πρόσφερε βιωματικά, μέ αγάπη έν Αγίω Πνεύματι, ο παπούς του πατήρ Αθανάσιος. Ο Κωνσταντῖνος στεκόταν μέ σεβασμό σέ απόσταση πίσω του και προσευχόταν προσηλωμένος στήν ιερή τελετουργία.

Μετά από τόσα χρόνια, ο Σεβασμιώτατος Κωνσταντῖνος, αναπολώντας τίς συγκινητικές αυτές στιγμές της εύλογημένης νεότητάς του, μάς έλεγε μέ ιερό θαυμασμό: – *«Ποτέ δέν είδα τόν παπού κατά τή Θεία Λειτουργία νά άκουμπάει τά χέρια του στήν Αγία*

Τράπεζα, ένδεχομένως για να ξεκουραστεί κάπως. Ποτέ, ούτε μία φορά!».

Ο παππούς, στά δύσκολα τότε χρόνια, έκανε μεγάλες θυσίες, για να βοηθήσει τόν Κωνσταντῖνο να σπουδάσει καί να μορφωθεί.

Κατά τήν εύλογημένη αυτή περίοδο, ό Κωνσταντῖνος παρακολούθησε τά μαθήματα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου στή γενέτειρά του καί τοῦ Γυμνασίου ἀργότερα στό Θέρμο. Ὑπῆρξε πάντοτε ἄριστος μαθητής. Μετά τό πέρας τῶν ἐγκύκλιων σπουδῶν, εἰσήλθε μέ ἐξετάσεις στή Θεολογική Σχολή τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου μετά τήν ἀποφοίτησή του (1935), ἀργότερα, ἀναγορεύτηκε Διδάκτωρ Θεολογίας.

Ο Κωνσταντῖνος, μέ ἀγάπη ἀπέραντη καί θυσίες προσωπικές, ἀξιοποίησε στή συνέχεια τίς πλούσιες μορφωτικές του ἐμπειρίες, βοηθώντας καί τούς νεώτερους ἀδελφούς του στόν κοπιώδη ἀγώνα τῶν σπουδῶν καί τῶν μορφωτικῶν τους ἀναζητήσεων.

Τό 1940, ὅταν κηρύχθηκε ὁ Ἑλληνοϊταλικός πόλεμος, ὁ Κωνσταντῖνος στρατεύτηκε καί πολέμησε στήν πρώτη γραμμή τοῦ μετώπου. Κατά τή διάρκεια τῆς Ἰταλογερμανικῆς κατοχῆς κινδύνευσε να ἐκτελεστεῖ ἀπό τούς Γερμανούς.

Από τό 1936 ὑπηρέτησε ὡς γραμματέας καί λαϊκός ἱεροκήρυκας στήν Ἱερά Μητρόπολη Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας, ἐπί Μητροπολίτου Ἱεροθέου. Τό 1941 ὁ Ἱεροθέος τόν χειροτόνησε Διάκονο, μετά Πρεσβύτερο καί τόν προχείρισε Ἀρχιμανδρίτη. Ἔτσι, στή συνέχεια ὁ Κωνσταντῖνος διορίστηκε Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως καί ὑπηρέτησε σ' αὐτήν μέχρι τό 1957.

Ὅλο αὐτό τό χρονικό διάστημα ὁ πατήρ Κωνσταντῖνος, σέ μία περίοδο σκοτεινή καί ἐπικίνδυνη, ἐπωμίσθηκε τό δύσκολο ἔργο τῆς ὀργάνωσης καί διεύθυνσης τῆς πνευματικῆς κίνησης τῶν πόλεων Μεσολογγίου καί Ἄγρινιου.

β. Ἐπισκοπικός Γολγοθᾶς: διακονία αὐτοθυσίας καί ἐκουσίας πτωχείας

Ο πατήρ Κωνσταντῖνος Ποῦλος στίς 13 Νοεμβρίου τοῦ 1957 ἐκλέχθηκε παμψηφεί ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐπίσκοπος Διδυμοτείχου, Ὀρεστιάδος καί Σουφλίου».

Θεωροῦσε ιδιαίτερη εὐλογία τοῦ Θεοῦ πού ὑπηρέτησε στήν παραμεθόριο αὐτή περιοχὴ τῆς Πατρίδας μας. Στόν ἐνθρονιστήριο λόγο του εἶπε χαρακτηριστικά: «Ἐξαιρετική ἡ εὐνοια τοῦ Θεοῦ νά ποιμάνω τόν περιούσιον Λαόν τοῦ Κυρίου τῆς Παραμεθορίου Περιοχῆς, ἣτις ἀποτελεῖ ἔπαλξιν τῆς Πατρίδος ἡμῶν καί εἶναι θεματοφύλαξ τῶν ἱερῶν παραδόσεων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καί τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους. Μέ ἤρπασεν ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου ἀπό τήν ἱεράν πόλιν τοῦ Μεσολογγίου καί μέ ἔφερεν εἰς τήν ἱεράν Ἀκριτικήν γῆν τοῦ Νομοῦ Ἐβρου».

Ὁ Σεβασμιώτατος Κωνσταντῖνος εἶχε τήν αἴσθησι πώς, ἀνερχόμενος στόν ἐπισκοπικό θρόνο, ἀνέβαινε ταυτόχρονα πρός τόν προσωπικό του Γολγοθᾶ. Ἡ ἐπισκοπεῖα γι' αὐτόν δέν ἦταν εὐκαιρία γιά τιμές καί δόξες, ἀλλά ἱερή διακονία αὐτοθυσίας, ἀγάπης, ταπείνωσης καί ἐκούσιας πτωχείας. Ἦταν μίμησι Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος «οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλά διακονῆσαι καί δοῦναι τήν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντί πολλῶν» (Μαρκ. 10, 45).

Κεντρικό θέμα τῆς ἐπισκοπικῆς διακονίας, ὅπως ἀνέφερε καί στόν ἐνθρονιστήριο λόγο του, ἦταν ἡ ἱερή παιδαγωγία τῶν πνευματικῶν του παιδιῶν, πρός τά ὁποῖα ἀπευθυνόμενος ἔλεγε: «Ζητῶ τήν ἀγάπη, τήν ὑπακοή, τήν ὀλοπρόθυμον προσήλωσή σας εἰς τά ἱερά καί τά ὅσια, τήν προσκόλλησι εἰς τά ἰδανικά τῆς Πίστεως καί τῆς Πατρίδος, τήν στροφή τῆς καρδιᾶς μας, τοῦ νοῦ καί ὀλοκλήρου τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου πρόν τόν Θεόν καί Πατέρα, διότι "ἡμῶν τό πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει"» (Φιλ. 3,20).

Ἄλλ' ὁ Σεβασμιώτατος Κωνσταντῖνος, ὡς πνευματικός ποιμένας καί παιδαγωγός, γλυκύς καί εὐληπτός, διαπαιδαγωγοῦσε τά πνευματικά του παιδιά καί τά καθοδηγοῦσε σέ νέες πνευματικές ἀναβάσεις, προσβλέποντας πάντοτε μέ αἰσιοδοξία στό Θεῖον ἔλεος, κατά τή φοβερή ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου. Μέ συναίσθησι τῆς βαριᾶς παιδαγωγικῆς του εὐθύνης τούς ἔλεγε: «δέν θά παύσω ποτέ νά προσεύχομαι γιά τήν πνευματική σας κατάρτισι. «"Ἴνα γένησθε ἀμεμπτοι καί ἀκέραιοι, ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ λάμποντες, εἰς καύχημα ἐμοί εἰς ἡμέραν Χριστοῦ"». (Φιλ. 2, 15-16).

Ἡ διακονία τοῦ Μητροπολίτη Κωνσταντίνου, πέραν τοῦ πολυδιάστατου πνευματικοῦ, παιδαγωγικοῦ του

ἔργου, περιελάμβανε κι' ἓνα εὐρύτερο φάσμα λειτουργικῆς ἐξακτίνωσης· ἦταν Ἐκκλησιαστική διακονία αὐτούσια Ἐθνική καί Κοινωνική. Γι' αὐτό καί ὁ Σεβασμιώτατος χαρακτηρίστηκε ἀπό τοπικούς παράγοντες ὡς στρατιώτης καί ἱεραπόστολος Χριστοῦ καί τῆς Ἑλλάδας καί τιμήθηκε γιά τό σημαντικό του αὐτό ἔργο μέ παράσημα καί ἄλλες ὑψηλές τιμητικές διακρίσεις.

Σπάνια συναντᾶμε στή χορεία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων πρόσωπα μέ τόσο σημαντικό πνευματικό ἔργο κοινωνικῆς προσφορᾶς καί αὐτοθυσίας. Ὁ Μητροπολίτης Κωνσταντῖνος ἐπί 18 ἔτη ἀφιέρωσε τή ζωή του ὀλόκληρη στό πνευματικό ποίμνιό του, στήν ἀκριτική Μητρόπολη τοῦ Διδυμοτείχου καί τῆς Ὁρεστιάδας, λειτουργώντας *«ὡς θεοῦ διάκονος, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις»* (2 Κορ. 6,4). Περιόδευε ἀδιάκοπα σέ πόλεις καί χωριά, σέ ἀπομακρυσμένες περιοχές, ἡμέρα καί νύχτα, κάτω ἀπό ἀντίξοες καιρικές συνθῆκες, μέ χιόνια καί καταιγίδες, πολλές φορές διανύοντας μεγάλες ἀποστάσεις πεζός! Ἐπειδή δέν διέθετε δικό του ἐπισκοπικό αὐτοκίνητο, συνήθως τόν μετέφεραν μέ τρακτέρ, μέ στρατιωτικά τζίπ, ἀκόμα καί μέ βοϊδάμαξες. Συχνά ἐπισκεπτόταν, γιά ἱεραποστολικούς λόγους, τούς στρατιῶτες μας, τούς φρουρούς τῆς Πατρίδας, στά προκεχωρημένα φυλάκια τῆς περιοχῆς τοῦ Ἐβρου, στίς ἐσχατιές τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν ἀλλά καί τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων.

Ὁ σεβάσιμος Γέροντας βρισκόταν πάντοτε κοντά στό ποίμνιό του. Συμμετεῖχε στόν πόνο καί στίς χαρές τῶν ἀνθρώπων. Βοηθοῦσε τούς πτωχοῦς, τούς ἀνεργούς νέους καί τούς ἀστέγους. Τό ὄνομά του ἔχει συνδεθεῖ μέ τό μεγάλο ἔργο τῆς ὑδροδότησης τῆς πόλης τοῦ Διδυμοτείχου, ἀλλά καί μέ τό ἐπίσης σημαντικό ἔργο τῆς στέγασης τῶν Πομάκων τρωγλοδυτῶν, πού γιά πολλά χρόνια κατοικοῦσαν σέ σπηλιές τῆς γύρω ὄρεινῆς περιοχῆς.

Ὁ πατήρ Κωνσταντῖνος ὑποστήριζε οἰκονομικά καί συμβούλευε κυρίως νέες κοπέλες νά ἀκολουθήσουν στίς σπουδές τους τό δρόμο τῆς «Νοσηλευτικῆς Ἐπιστήμης», ὥστε στή συνέχεια νά ἀσχοληθοῦν μέ τόν ἀνθρώπινο πόνο, ἐργαζόμενες στά νοσοκομεῖα. Παρότρυνε ἐπίσης ἄλλες κοπέλες νά σπουδάσουν τήν Παιδαγωγική Ἐπιστήμη, ὥστε μετὰ, ὡς Παιδαγωγοί, νά βοηθοῦν συστηματικότερα

τούς γονεῖς καί τά παιδιά στό ἔργο τῆς ἀγωγῆς καί τῆς μόρφωσης.

Κατά τή διάρκεια τῆς ἐπισκοπικῆς του διακονίας, ὁ Σεβασμιώτατος ὀργάνωσε μέ προσωπική του παρέμβαση διάφορα πνευματικά ἰδρύματα στίς πόλεις τῆς Ὀρεστιάδας, τοῦ Διδυμοτείχου καί τοῦ Σουφλίου. Ἰδρυσε ὀρφανοτροφεῖα, μαθητικά οἰκοτροφεῖα, κέντρα νεότητος, δηλαδή ἐστῖες ἀγωγῆς ἐλεύθερου χρόνου, καί μαθητικές κατασκηνώσεις. Μέ ἐπίπονες καί μακροχρόνιες προσπάθειες ἀνήγειρε, ἐπισκεύασε καί ἀνακαίνισε πολλούς ἱερούς ναούς.

Στόν κύκλο τῶν ποιμαντικῶν του ἐνασχολήσεων συμπεριελάμβανε ἰδιαίτερο πρόγραμμα φροντίδας γιά τά ὀρφανά παιδιά καί τίς χῆρες μητέρες. Σ' αὐτό συμμετεῖχαν καί οἱ μουσουλμάνοι Ἕλληνες τῆς περιοχῆς. Ἔτσι ὁ Σεβασμιώτατος ἐξέφραζε καί πρός αὐτούς τήν ἀγάπη του, χωρίς καμία διάκριση.

Ὁ Μητροπολίτης Διδυμοτείχου καί Ὀρεστιάδος Κωνσταντῖνος Ποῦλος, μέ τό ἔργο τῆς ἐπισκοπικῆς του διακονίας καί ἱεραποστολῆς πού ἐπετέλεσε στήν ἀκριτική αὐτή περιοχή τῆς Θράκης (1957–1974), ἀναδείχθηκε ἐπιφανῆς καί φωτισμένος πνευματικός Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας. Ἀρετές, ὅπως ἡ ἐν Χριστῷ ἀγάπη, ἡ αὐτοθυσία, ἡ ἀγία ταπείνωση, ἡ ὑπακοή, ἡ ἐκουσία πτωχεία, τό ἀσκητικόν ἦθος καί ὁ ἱεραποστολικός ζῆλος ἀναδύονταν μέσα ἀπό τή συμπεριφορά του καί προσδιόριζαν τά πνευματικά ὄρια τῆς προσωπικότητάς του. Ἡ ἀκτινοβολούσα αὐτή παρουσία λειτούργησε μέσα στό χρόνο γιά πολλές ψυχές ὡς μαθητεία στήν πνευματική ζωή.

γ. «Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με» (Ψαλ. 4,2)

Ἡ φωτισμένη ὁμως αὐτή ἐπισκοπεῖα διακόπηκε καί τό πνευματικό ἔργο τοῦ Μητροπολίτη Κωνσταντίνου ἀνεστάλη κατά τή σκοτεινή καί ταραχώδη περίοδο τῆς χούντας τῶν συνταγματαρχῶν, στή 2^η φάση της.

Στίς 11 Ἰουλίου τοῦ 1974, ὁ σεμνός καί πρᾶος Ἐπάρχης Κωνσταντῖνος καθαιρέθηκε χωρίς δίκη καί ἀπολογία μέ ἀντικανονική ἀπόφαση τῆς τότε Ἐπερχῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπί Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ. Μαζί του καθαιρέθηκαν καί ἄλλοι 11

λαμπροί και άνεπίληπτοι Τεράρχες. Επί τῆ βάσει «τραγελαφικῶν συντακτικῶν πράξεων», ὁ Σεβασμιώτατος Κωνσταντῖνος ἐκδιώχθηκε βίαια, ἀντικανονικά και παράνομα ἀπό τήν Τεράν Μητρόπολή του.

Ὡστόσο, ἡ ἐνθουσιώδης ἀφοσίωση τοῦ Μητροπολίτη Κωνσταντῖνου στό πνευματικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας δέν κάμφθηκε διόλου ἀπό τήν μεγάλη ἀδικία πού τοῦ ἔγινε. Ἀντίθετα, ὁ σεπτός ποιμένας, παρωθούμενος ἀπό θεῖον ἔρωτα πού εἶχε καταλάβει τήν καρδιά του, συνέχισε μέ ἐντονότερη θέρμη τό ἱεραποστολικό του ἔργο σέ ἄλλες περιοχές τῆς πατρίδας μας.

Μετά τήν ἀντικανονική ἀπομάκρυνση ἀπό τήν Μητρόπολή του, ὁ πατήρ Κωνσταντῖνος ἐγκαταστάθηκε κοντά στόν ἀγαπημένο του ἀδελφό Μητροπολίτη Καλλίνικο στήν Ἐδεσσα (σήμερα Ἅγιο Καλλίνικο). Ἐκεῖ παρέμεινε γιά δέκα ἔτη (1974-1984) και ἐπιτέλεσε πολύ σημαντικό πνευματικό ἔργο ἱερῆς παιδαγωγίας. Περιερχόταν ὅλες τίς πόλεις και τά χωριά τῆς ἱερῆς Μητροπόλεως τελώντας τή Θεία Λειτουργία και κηρύσσοντας τό Λόγο τοῦ Θεοῦ.

Μετά τό θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ του Καλλίνικου (1984), ἀποσύρθηκε στήν Ἀθήνα και διέμεινε γιά ὀκτώ περίπου ἔτη (1984-1992) στήν ἀδελφή του Θωμαΐδα Τσεβᾶ.

Ὁ σεπτός Τεράρχης τελεύτησε τόν βίο του στή «Στέγη Γερόντων» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, στό Δῆμο Ἁγίας Παρασκευῆς, ὅπου ὑπάρχει και Παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου. Ἐκεῖ, σ' αὐτό τό ταπεινό ἐνδιαίτημα πέρασε τά τελευταῖα δύο χρόνια τῆς ζωῆς του (1992-1994). Ὅπως ὁ ἴδιος μᾶς ἀποκάλυψε, μέ παιδική ἀπλότητα και πνεῦμα εὐγνωμοσύνης, τό δωμάτιο, ὅπου διέμενε στό ἴδρυμα αὐτό, τοῦ τό παραχώρησε εὐγενῶς ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφεῖμ. Ἦταν τό δωμάτιο πού ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προόριζε γιά τόν ἑαυτό του.

Τήν τελευταία αὐτή δεκαετία τῆς ζωῆς τοῦ Μητροπολίτη Κωνσταντῖνου θά μπορούσαμε νά τήν χαρακτηρίσουμε ὡς τόν ἐπίλογο μιᾶς μακροχρόνιας πνευματικῆς πορείας και προσφορᾶς τῆς ἐπισκοπικῆς του διακονίας. Ἡ περίοδος αὐτή εἶχε ὡς ἀφετηρία τή δυναμική του παρουσία στά αἱματοβαμμένα χῶματα τῆς παραμεθόριας Ἑλλάδας, σέ δίσεκτους μάλιστα καιρούς, και τελευταῖο στάδιό της τήν ἱεραποστολική του δράση σέ περιοχές τῆς ἀττικῆς γῆς και ἰδιαίτερα τῆς Ἀθήνας. Αὐτή ἡ

τελευταία φάση του ιεραποστολικού του έργου σέ ηλικία προχωρημένη, τότε πού συνήθως τό καντήλι τής βιολογικής ζωής τρεμοσβήνει, δέν ἦταν ὑποδεέστερης ποιμαντικής σημασίας. Ἦταν ἓνα φωτεινό ἐπιστέγασμα, ἓνα ἀπόσταγμα σοφίας καί ἀγάπης Θεοῦ, ὅπως ἦταν ἐξάλλου καί ὅλη του ἡ ζωή μιά νέα δημιουργία, μιά «έν Χριστῷ καινή κτίσις» (2 Κορ. 5,17).

Αὐτά τά χρόνια ἦταν εὐλογημένα καί γιά μᾶς, γιατί ἡ Θεία Χάρη ὁδήγησε τά βήματά μας κοντά σέ ἁγίους ἀνθρώπους. Μεταξύ αὐτῶν ἦταν καί ὁ Μητροπολίτης Διδυμοτείχου Κωνσταντῖνος. Ἡ ἁγιασμένη αὐτή προσωπικότητα προσείλκυσε ἄμεσα τήν καρδιά μας κοντά της. Ἔτσι μπορέσαμε νά διαισθανθοῦμε στήν ἀρχή, γενικά, τήν ποιότητα τής παιδευτικής του λειτουργίας. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, κατανοήσαμε σέ βάθος τό κεφαλαιώδες σημασία πνευματικό ἔργο τοῦ Γέροντος Κωνσταντίνου, πού ἦταν ἡ «διακονία καταλλαγῆς» (2 Κορ. 5,18), δηλαδή ἡ πραγματική κοινωνία μέ τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων καί ἡ προσπάθεια συμφιλίωσης τοῦ Θεοῦ μέ τούς ἀνθρώπους.

Ὁ Σεβασμιώτατος μέχρι τίς τελευταῖες ἡμέρες τής ζωής του προεξῆρχε σέ ἱερές ἀκολουθίες καί τελοῦσε ἱερά μυστήρια σέ ἱερούς ναούς τῶν Ἀθηνῶν καί ὅλης τής Ἀττικῆς, ἀλλά καί σέ πόλεις, ἱερές Μονές καί χωριά τής Μητρόπολης Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας.

Ἴσως ἀπό τίς πιό συγκλονιστικές στιγμές τής πνευματικῆς του διακονίας νά ἦταν ἐκεῖνες τῶν τελευταίων δύο ἐτῶν στή «*Στέγη Γερόντων*» τής Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς (1992-1994). Τότε, ὁ Σεβάσμιος Γέροντας, σάν ἀπλός καί ταπεινός ἱερέας, ἱεουργοῦσε, ἐξομολογοῦσε, συμβούλευε καί καθοδηγοῦσε μέ διάκριση καί Θεία σοφία πνευματικά του παιδιά καί κυρίως νέους γονεῖς στόν Ναό τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου ἢ σέ ἄλλους Ναούς, ἄλλων περιοχῶν. Μέ ἰδιαίτερη θαλπωρή ἀγκάλιαζε καί θεράπευε τόν ἀνθρώπινο πόνο, λέγοντας συνήθως: «Πρῶτα ὁ Θεός και μετά οἱ γιατροί ...»!

Φρόντιζε πάντοτε νά ἐμπλουτίζει καί νά ἀνανεώνει τό παιδαγωγικό ἔντυπο ὑλικό, πού συνήθως ἔφερε μαζί του καί χρησιμοποιοῦσε στήν ιεραποστολική του διακονία, μέ ψυχωφελῆ θεραπευτικά βιβλία καί εἰκόνες. Τό ὑλικό αὐτό προσέφερε ὡς εὐλογία σέ ὅλους τούς

άνθρώπους, έκφράζοντας έτσι τήν άπεριόριστη άγάπη του πρός αυτούς.

Μέ τήν ίδια άγάπη και ζεστασιά άγκάλιαζε όλους τούς άδελφούς του τούς ένδεείς και τούς κατατρεγμένους. Παρόλο πού αυτός ήταν πάμπτωχος και δέν είχε σχεδόν τίποτα, οϋτε υλικά άγαθά, οϋτε άνέσεις, έντούτοις πλούτιζε και άνέπαυε πολλούς άλλους, γιατί «κατείχε τά πάντα» (2 Κορ. 6,10). «*Η κατά βάθος πτωχεία αύτοϋ έπερίσσευεν είς τόν πλοϋτον τής άπλότητος αύτοϋ*» (2 Κορ. 8,2). Η ζωή του ήταν μία άέναη λειτουργία «*εύποιίας και κοινωνίας*» μέ τούς άνθρώπους (Εβρ. 13, 16).

Καμία άρνητική συναισθηματική δύναμη δέν μπορούσε νά άμβλύνει τήν άγαπητική διάθεση πού κατηύθυνε τή συμπεριφορά τοϋ Σεβασμιώτατου Κωνσταντίνου. Άκόμα και κάποια πικρία, προερχόμενη από τήν μεγάλη άδικία τοϋ παρελθόντος, άναδυόμενη - άνθρώπινα όρισμένες στιγμές - στή μνήμη, νά δηλητηρίαζε παροδικά τή σκέψη του. Κι' εκείνη όμως διαλυόταν μέσα στή γλυκύτητα τής Θείας Χάριτος, άπαλείφοντας κάθε ύποψία μνησίκακης διάθεσης. «*Εν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ή περισσειά τής χαρᾶς αύτοϋ*» (2 Κορ. 8,2).

Ο Μητροπολίτης Κωνσταντίνος Ποϋλος ήταν άνεξίκακος, πᾶος, είρηνικός και συγχωρητικός, και κυρίως άνθρωπος τής άγίας ταπείνωσης. Ποτέ δέν δυσανασχετοϋσε οϋτε μεμψιμοιροϋσε μέσα στίς τρικυμίες τής ζωής. Προσευχόταν πάντοτε μέ άγάπη για τήν πνευματική πρόοδο τῶν άδελφῶν του εκείνων, πού στό παρελθόν τόν άδίκησαν μέ τήν άντικανονική άπόφασή τους, τόν Τούλιο τοϋ 1974, συμβάλλοντας έτσι στήν καθαίρεση από τήν έπισκοπική του θέση. Στίς μεγάλες μάλιστα έορτές Χριστουγέννων και Πάσχα και στίς όνομαστικές τους έορτές ό Σεβασμιώτατος τούς έπισκεπτόταν, προσφέροντάς τους πάντα και κάποιο συμβολικό δῶρο. Είναι νά θαυμάζει κανείς τήν άγία συμπεριφορά του, πού άκτινοβολοϋσε μεγαλεΐο ψυχής και άρχοντιά!

Σ' αύτή τήν τελευταία χρονική περίοδο τής ζωής τοϋ Σεβασμιώτατου Κωνσταντίνου εύλόγησε ό Θεός και κατανοήσαμε πληρέστερα τόν πνευματικό πλοϋτο τής προσωπικότητάς του και άξιοποιήσαμε έτσι στή ζωή μας τίς παιδαγωγικές άξίες τής διδασκαλίας του. Έκεϊνος, σέ δύσκολες στιγμές τής ζωής μᾶς άνοιγε τήν πατρική

του άγκαλιά μέ άγάπη. Εμεΐς άνταποκρινόμαστε μέ σεβασμό και υϊκή στοργή. Η περίοδος εκείνη τής πνευματικής συνάντησης και κοινωνίας μέ τόν σεβαστό Γέροντα άποτελεϊ σημαντικό όρόσημο στην πνευματική μας ζωή.

Ήταν πολλές και εύλογημένες οι στιγμές πού μαζί περπατήσαμε σέ πνευματικά μονοπάτια. Αναφέρουμε ένδεικτικά τέτοιες εύλογημένες συναντήσεις, πού στή μνήμη μας έχουν άνεξίτηλα καταγραφεί. Θυμόμαστε τόν Σεβασμιώτατο πού λειτουργούσε και κήρυττε τό θεϊό λόγο σέ Τερές Μονές, όπως του Άγίου Γωάννου του Προδρόμου στόν Καρέα. Ίδιαίτερης πνευματικής σημασίας ήταν επίσης οι έπισκέψεις μας στό γυναικείο ήσυχαστήριο «ή Μήτηρ του Ήγαπημένου», πού είχε ίδρύσει ό πρώην Μητροπολίτης Δημητριάδος πατήρ Ηλίας Τσακογιάννης στό Κλειδί Θηβών. Ξεχωριστή επίσης θέση κατέχει στην καρδιά μας ή άνάμνηση μιās έπίσκεψης, πού κάναμε μέ τόν Σεβασμιώτατο Κωνσταντίνο στή γυναικεία Τερά Μονή του Άγίου Γωάννου του Θεολόγου, στά Βάγια Θηβών (Μαζαράκη), ένα γλυκό δειλινό, τήν ώρα του Ήσπερινοϋ. Εκεί διέμενε τότε ό πρώην Θηβών και Λεβαδειάς Μητροπολίτης Νικόδημος Γραικός. Η συζήτηση πού άκολούθησε εκείνο τό άπόβραδο μεταξύ των δύο σεβάσμιων Γερόντων λειτούργησε ως πνευματική πανδαισία πού άνάπαυσε τήν κουρασμένη μας ψυχή. Ήταν μία άφηγηματική έκδίπλωση παράλληλων πνευματικών έμπειριών μέ ιστορικές και διδακτικές έν Χριστώ άπολήξεις.

Γενικά, θά λέγαμε πώς ή πνευματική διαδρομή του Σεβασμιώτατου Κωνσταντίνου γεννοϋσε άνά πᾶσα στιγμή και σέ μᾶς μιᾶ προβληματική πνευματικοϋ άναστοχασμοϋ.

Ίδιαίτερη έντύπωση μᾶς είχε κάνει ό τρόπος, μέ τόν όποιο ό σεβάσμιος πατέρας όργάνωνε και έκτελοϋσε τό παιδαγωγικό και συμβουλευτικό μέρος τής ποιμαντικής του τά χρόνια τής παραμονής του στην Αθήνα. Στο πλαίσιο αϋτής τής λειτουργίας, άξιοποιούσε δημιουργικά πολλές φορές τήν πλούσια ψυχοπαιδαγωγική και πνευματική έμπειρία φωτισμένων προσώπων, πού διακονούσαν μέ ζήλο στόν άμπελώνα του Κυρίου. Ένδεικτικά αναφέρουμε τήν συνεργασία του μέ τούς λόγιους και άσκητικοϋ ήθους Αρχιμανδρίτες, πατέρες Έπιφάνιο Θεοδώροπουλο και Ηλία Μαστρογιαννόπουλο.

Σημαντική ἦταν ἐπίσης ἡ συνεργασία του μέ τόν φλογερό Τεράρχη καί Τεραπόστολο Γεώργιο Παυλίδη, Μητροπολίτη Νικαίας, ὁ ὁποῖος ἐκτιμοῦσε βαθύτατα καί σεβόταν ἰδιαίτέρως τόν σεπτό Γέροντα Κωνσταντῖνο γιά τό ἀκέραιο καί ταπεινό του ἦθος.

Ὅλο αὐτό τό χρονικό διάστημα ὁ Μητροπολίτης Κωνσταντῖνος, κατά τίς μεγάλες γιορτές τῶν Χριστουγέννων καί τοῦ Πάσχα, ἀλλά καί κατά τούς θερινούς μῆνες, ἤθελε νά βρίσκεται στήν ἀγαπημένη πατρογονική του ἐστία, στά Σιταράλωνα ταῆς Αἰτωλο-ακαρνανίας. Ἐκεῖ ὁ λογισμός καί ἡ καρδιά του εὐφραίνονταν μέσα στόν κόσμο τῶν ἐνθυμήσεων καί τοῦ γλυκασμοῦ τῶν οἰκογενειακῶν του παραδόσεων. Ἐτσι λοιπόν, κατά τή συνήθειά του αὐτή, ὁ Σεβασμιώτατος καί ἐκεῖνο τό καλοκαίρι τοῦ 1994 βρισκόταν στήν πατρίδα του.

Αἰφνίδια ὁμως μιά μέρα αἰσθάνθηκε ἀδιαθεσία καί ἐπέστρεψε ἀμέσως στήν Ἁγία Παρασκευή στήν Ἀθήνα. Ἦταν 25^η Ἰουλίου, ὅπου μᾶς ἐνημέρωσαν γιά τήν κατά-σταση αὐτή τῆς ὑγείας του. Τήν ἴδια ἡμέρα, τό ἀπόγευμα στίς 6 μ.μ., μέ τή σύζυγό μου τόν ἐπισκεφθήκαμε στό νοσοκομεῖο «Ἀμαλία Φλέμινγκ» στό Χαλάνδρι, ὅπου καί εἶχε εἰσαχθεῖ γιά νοσηλεία. Ἦταν μόνος του στό θάλαμο.

Ὁ Σεβασμιώτατος φαινόταν καταπονημένος καί ἀδύναμος. Μείναμε λίγη ὥρα κοντά του. Τό βλέμμα του ἦταν γαλήνιο. Ὁ λόγος του πάντοτε θερμός κι ἐποικοδομητικός, εὐωδία θυμιάματος!

Ἐκείνη τήν ὥρα οἱ καρδιές μιλοῦσαν περισσότερο.

Τήν ἄλλη ἡμέρα τό πρωί, 26 Ἰουλίου 1994, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, μετά τή θεία λειτουργία στήν Ἱ. Μονή Ἁγίου Ἰωάννου στόν Καρέα, φύγαμε βιαστικά, γιά νά ἐπισκεφθοῦμε πάλι τόν Σεβασμιώτατο. Μιά ἐσώτερη πνοή μᾶς καθοδηγοῦσε. Φθάσαμε γρήγορα στό νοσοκομεῖο καί κατευθυνθήκαμε ἀμέσως στό θάλαμό του, ὁ ὁποῖος ὁμως ἦταν ἄδειος. Τό κρεβάτι ἦταν καλά στρωμένο. Ἄνησυχήσαμε ... Ἐνας νοσοκόμος μᾶς πληροφόρησε πώς «ὁ παπούς κοιμήθηκε ... ἔφυγε γιά τούς οὐρανούς».

Κατεβήκαμε στόν εἰδικό θάλαμο, ὅπου προετοίμαζαν τον νεκρό. Κυριαρχοῦσε μιά γαλήνια ἡσυχία. Ὁ νοσοκόμος πού τόν ἐντυνε μᾶς ρώτησε συγκινημένος:

– «Πέστε μου, έσεΐς πού εΐστε οΐκεΐτοι του· τί ήταν αΐτός ο ανθρωπος; Μοϋ έκανε μεγάλη έντύπωση. Όταν τον πρωτοεΐδα στο κρεβάτι του, μοϋ φάνηκε σαν ένα άσήμαντο, ένα ταπεινό γεροντάκι. Τώρα, καθώς τον κοιτάζω μέ τά άμφιά του μένω έκθαμβος. Μέ συγκινεΐ ή εΐκόνα του. Τό πρόσωπό του ήρεμο άκτινοβολεΐ από ένα υπερκόσμιο φως»!!

Ο Κωνσταντΐνος Ποϋλος, Μητροπολίτης Διδυμοτείχου καΐ Όρεστιάδος κηδεύτηκε στον ιερό ναό τής Αγίας Παρασκευής καΐ ένταφιάστηκε στην άγαπημένη του πατρίδα, τά Σιταράλωνα Αΐτωλοακαρνανίας.

Εΐχαμε τήν εύλογΐα νά βρισκόμαστε κοντά στο σεπτό Τεράρχη τίς τελευταΐες ώρες τής ζωής του, καθώς ή ψυχή του έτοιμαζόταν νά μεταστειΐ στους ούρανούς.

Τέτοιες έξέχουσες προσωπικότητες, σαν τοϋ Σεβασμιώτατου Κωνσταντΐνου, υιοθέτησαν στή ζωή τους τον παιδαγωγικό λόγο τοϋ Κυρίου: «άγιοι γίνεσθε, ότι έγώ άγιός είμι» (1 Πε. 1,16). Αΐτοΐ οΐ ανθρωποι, πού άποπνέουν άρωμα άγιοσύνης, άποτυπώνονται βαθιά στή μνήμη μας ως παιδευτικά πρότυπα, εΐδικά σέ περιόδους πνευματικής ραστώνης, όπως ή έποχή μας. Τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τής Χριστοειδοϋς ζωής τους καΐ κυρίως ο έρωτας τοϋ ζωοποιοϋ θανάτου, λειτουργοϋν στήν πνευματική μας πορεία ως όδοδεΐκτες άγιότητας.

Σέ στιγμές πνευματικῶν γλυκασμῶν καΐ οϋράνιας προσδοκΐας ή καρδιά μας εύφραΐνεται, όταν μέσα στήν τύρβη τής γκρίζας καθημερινότητας διακρίνουμε τήν ωραιότητα τής ψυχής τέτοιων όσίων ανθρώπων, «φίλων τοϋ Χριστοϋ» (Ιω. 15,14), αΐσθητοποιημένα σέ όλη τους τήν ύπαρξη. Εΐναι οΐ ανθρωποι πού «εύαγγελΐζονται εΐρήνην, πού εύαγγελΐζονται τά άγαθά» τοϋ Θεοϋ στον κόσμο μας (Ρωμ. 10,15). Αΐτοΐ οΐ ανθρωποι μετέχουν από τώρα στή Βασιλεία τοϋ Θεοϋ, ή όποΐα δέν εΐναι «βρῶσις και πόσις, αλλά δικαιοσύνη καΐ εΐρήνη καΐ Χαρά έν Πνεύματι Αγίῳ» (Ρωμ. 14,17).

Εΐναι οΐ ταπεινοΐ άγιοι πού μᾶς διδάσκουν, πώς ή αΐώνια ζωή αρχΐζει έδῶ καΐ τώρα.

Γεώργιος Σ. Κρουσταλάκης
Όμότη. Καθηγητής Έθν. Καπ. Πανεπιστημΐου Αθηνῶν